

over Londen en New York beheren de handelaren 350 miljard dollar aan beleggingen. Ze weten hier gigantische winsten uit te persen. In 2011 verdienen de risicobeheerders nog vijf miljard dollar.

Iksil draagt flink bij aan dat resultaat. De derivatenpositie die hij opbouwt levert de bank miljarden winst op, de handelaar en zijn collega's worden royaal beloond met bonussen.

Maar dan breekt 2012 aan. De bank verslikt zich in een positie die het houdt in *credit default swaps* (CDS). Met deze kredietverzekeringen dekt Iksil het risico af op bedrijfsleningen in de boeken van de bank. De positie lijkt op papier weinig risicovol. Maar in werkelijkheid is het een massavernietigingswapen. Om de verliezen goed te maken, verdubbelt de bank.

Maar dan ruikt de markt onraad. Hedgefondsen lokken Walvis Iksil naar de oppervlakte. Ze verdienen grof geld door posities in te nemen tegen JP Morgan. Simpel gezegd dekken de fondsen zich in tegen het in gebreke blijven van bedrijven via een positie in een kredietverzekeringindex. Iksil doet het omgekeerde. Hij verkoopt de bescherming juist omdat hij denkt dat de bedrijven niet in gebreke zullen blijven. Dat heeft desastreuze gevolgen. Vooral het bankroet van Eastman Kodak komt hard aan.

Voor Bruno Iksil komt die ramp niet onverwacht. Hij en andere handelaren slaan al veel langer alarm. Eind januari 2012 schrijft hij in een memo aan zijn baas dat ze "de pijn snel kunnen nemen". Nee is het antwoord, met daarbij de expliciete instructie om "te stoppen met het verliezen van geld". Riskmanager Peter Weiland moet ook niets weten van het afkappen van de posities en het nemen van een verlies. Weiland krijgt in februari een interne schatting onder ogen over de mogelijke schade, die kan oplopen tot 6,3 miljard dollar. Hij kan zijn ogen niet geloven, het papieren verlies is dan nog 'slechts' een miljard groot. Zijn

6

Het verlies van JP Morgan liep op tot zes miljard dollar

oordeel over de zes keer hogere berekening: 'afval, rijp voor de schroot.

TEN EINDE RAAD

In maart is 'Walvis' Iksil ten einde raad, zo blijkt uit het gedetailleerde 301 pagina's tellende rapport van de Senaatscommissie, die gebaseerd is op duizenden documenten, e-mails, telefoontranscripties en sms-berichten. Neem een telefoongesprek dat Iksil op 16 maart voert met een collega. "Ik kan hier niet mee doorgaan", zegt de trader. Over zijn Spaanse baas zegt hij: "Ik weet niet waar hij wil stoppen, maar het wordt idioot. Nu is het nog erger dan voorheen... Er is niets dat kan worden gedaan, absoluut niets dat kan worden gedaan, er is geen hoop. Het boek blijft groeien, meer en meer monsterlijk."

In een interne analyse die de bank op dat moment maakt van het probleem van Iksil staat dat de verliezen 'beheersbaar' zijn. De markt is niet meer dan 'tijdelijk ontwricht'. Kwestie van afwachten. De bank weigert de realiteit onder ogen te zien. Ze maken als belegger een beginnersfout. Ze la-

ten verliesgevende handelsposities uitgroeien tot monsterlijke proporties. En de top van de bank is daarvan op de hoogte.

Het Senaatsonderzoek toont aan dat de reflex ná het ontsporen van het verliezen bedenkelijker is dan het handelsverlies. De bank probeert de verliezen maandenlang onder het tapijt te schuiven. In plaats van de portefeuille aan te passen aan de werkelijkheid, proberen leidinggevendenden de werkelijkheid naar hun hand te zetten. Ina Drew, een van de ontslagen bazen van Iksil, vraagt aan een ondergeschikte of hij de waardering zodanig kan 'tweaken' dat deze laat zien "wat ze wil laten zien". Liefst met harde data ter onderbouwing.

Rapportages worden daadwerkelijk gemanipuleerd om verliezen minder ernstig te doen lijken. Bestaande waarderingmodellen worden overboord gegooid, met toestemming van topman Dimon.

In een korte e-mail geeft hij groen licht: "Ik keur het goed." De bankier maakt zich weinig zorgen, zo blijkt uit interne correspondentie in het Senaatsrapport.

Van toezichthouders heeft hij op dat moment in ieder geval weinig te duchten. Het lijkt alsof de bank haar toezichthouders in de zak heeft. Terwijl de derivatenposities Iksil en collega's boven het hoofd groeien, krijgt de Amerikaanse toezichthouder – het 'Bureau van de Comptroller of the Currency' – te horen dat de bank de boel aan het afbouwen is.

DREIGENDE VERLIEZEN

Als de posities van Iksil ontsporen, stopt de bank eenvoudigweg vier

"ER IS ABSOLUUT NIETS DAT KAN WORDEN GEDAAN, ER IS GEEN HOOP. HET BOEK BLIJFT GROEIEN, MEER EN MEER MONSTERLIJK."

maanden met het aanleveren van data. De bank pakt het aanleveren van data aan toezichthouders pas weer op als de dreigende verliezen in april in de openbaarheid komen.

Leidinggevendenden bij de bank zeggen in een hoorzitting bij de Senaat geen idee gehad te hebben wat er gemeld moet worden aan externe toezichthouders en wie dat moest doen. Ina Drew, de vrouw die de waardering had laten 'tweaken', zegt in de Senaats hoorzitting dat ze te goeder trouw handelde en een poging heeft gedaan de verliezen werkelijk te dempen. "Maar het ging vreselijk mis, zoals we allemaal weten."

Het is uiteindelijk de financiële pers die het (rook)gordijn wegtrekt, niet de bank zelf of toezichthouders. Topman Jamie Dimon krijgt op 5 april 2012 een onaangenaam berichtje van Drew, een vertrouweling die al dertig jaar werkt voor de bank. Ze zegt dat de *Wall Street Journal* en Bloomberg van plan zijn om verhalen te publiceren over de handel door het weinig bekende Chief Investment Office van de bank met de ontspoorde synthe-